

אור ההלכות

לקי

הליכות עם ישראל

גליון חודש ניסן
התשע"ה
גליון מס' 90

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' נחל גמלא ו, קרית אונו, תד 211, מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

משעבוד לגאולה – כיצד?

מ"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

הלילה, לא היו עושים כן; ובעשותו כן, אמרנו למעשה למשעבדנו, הנה דם אליכם מרוח בפתח ביתנו, גלוי לעין כל, ואנו אוכלים אותו לתיאבון ויוצאים בשמחה לחירות ולעבודת אל-אמת.

"ולא תותירו ממנו עד בקר, והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו" – לא מותר אלא מי שמאמין שישאר במצרים ואינו מאמין בגאולת העם. לעומת זאת, מי שסמוך ובטוח בתשועת ה' – לא יותיר, שהרי הוא מוכן ומזומן לצאת לחרות. "וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה" – בפסח מצרים אבותינו נצטוו לאכול בחפזון חגורים ומוכנים ליציאה. רק מי שמאמין בגאולה יאכל באופן זה. "והיה הדם לכם לאת... וראיתי את הדם ופסחתי עליכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהפתי בארץ מצרים" – וכי הקב"ה צריך סימן היכר לזהות בו את עם ישראל? אלא מדובר גם כאן בביטוי אמוני, אמונתנו ובטחוננו בתשועת עמנו. "והיה אתו חג לה", לדתיתכם חקת עולם תהיה! – בזכות הפגנת בטחונכם בתשועתכם אכן תזכו לה כפי שקיוותם והאמנתם, וכן תזכו שצאצאיכם בכל הדורות יחוגו בלילה הזה את חג הגאולה.

חזון הגאולה העתידה

לאחר אלפי שנים מגאולת מצרים אנו עדיין חוגגים את תשועת עמנו, וסביבנו עומדים הגויים ומשתאים. למרות אינספור האירועים הקשים שעברו על עמנו במהלך הדורות, עדיין אומנתו מצליחה לשמר חג נפלא של אמונה וביטחון בתשועת ה' הרוחנית והמדינית. זכינו לראות בהבטחת ה' לנו "חקת עולם" תהיה! – מחג זה אנו למדים, כי אבותינו זכו לגאולה בשל הפגנת אמונתם בתשועת ה', ויש בתשועתם מסר לדורות, שאע"פ שבעוונותינו עלולים אנו לעבור ייסורים, אל לנו להתייאש ולהרפות ולו לרגע מאמונתנו. עלינו להחזיק בה בכל כוחנו, ובזכותה נזכה לגאולת עולם, וכפי שהודיעו נביאי ישראל בחזונו הנכסף לתקומת עמנו הרוחנית והמדינית.

כראשית תקומת עמנו. כלומר, גם כשלכאורה אפסה תקווה, ומקיפים אותנו זדים מכל עבר להשמידנו, וכוחותינו כלים והולכים – למרות כל זאת איננו נכנעים ואנו נלחמים על המעט שנותר. החשיבות שבמעשי גבורה אלה היא בהנחלת השאיפה לקוממיות ולתקומה בקרב הדורות הבאים. ברם, היו שסברו כי יש להילחם 'לשרוד בלבד' ולכן אין להסתכן בהתאבדות ואין מקום למרוד ולהתקומם, שבאלה ודאי תבוא כליה.

גם בדור הגאולה ממצרים נאבקו להחזיק באמונה בתקומה, באמונה שאל לנו להיות כנועים ושפופים אלא יוזמים ולוחמים למען עצמאותנו וחירותנו הרוחנית והגשמית – חירותנו מעבודת הפרך המפרכת, וחירותנו מעבודת האלילים המתועבת. ומי יודע, ייתכן שאותה רוח של מאבק ותקומה שפיעמה בקרב אבותינו, פיעמה בשרות לוחמי הגטאות. ברוח המאבק והתקומה יש מסר לדורות והוא שהרצון לחיות כרוך במאבקים ובתעוזה רבה למען תקומת עמנו בארץ ישראל. ללא יוזמה תמידית ורצון אדיר לקוממיות, ספק אם היינו זוכים למדינה.

ביטחון בתשועת ה'

"ושחטו אתו... ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף" – מדוע נצטוונו למרוח את דם השה שנשחט על המשקוף ושתי המזוזות, והרי מריחת דם על פתחי הבתים היא דבר מאוס? ועוד, שפעולה זו היא התגרות קשה בעובדי האלילים המצרים? אלא המטרה כאן היא להפגין ולנסוך אמונה ובטחון בתשועת ה'. אלמלא היו ישראל סמוכים ובטוחים בגאולתם באותו

"בפער לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית-אבתו ששה לבית" – נצטוונו לקח מהעשור לחדש ניסן שה לכל בית אב ולשחטו לכבוד סעודת שמחה והודיה לה' יתברך על שגאל אותנו מכור הברזל במצרים. הציווי ניתן לאבותינו במצרים לפני הגאולה הסופית, והיה באותו הציווי מבחן לאמונתם של אבותינו, האם הם מאמינים שהם אכן ייגאלו ויצאו ממצרים. אם יאמינו בתשועת ה' ויכינו את השה לשחיטה – ייגאלו, ואם לא יאמינו בתשועת ה' – לא ייגאלו.

"שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו. והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה" – באותן הנסיבות, הכנת השה ושמירתו מהיום העשירי בחדש ניסן ועד לארבעה עשר בניסן היה מעשה לא פשוט כלל, הואיל והמצרים היו עובדי אלילים. נתאר לעצמינו שאנו מטיילים בהודו ולוקחים פרה, שכידוע 'קדושה' היא לאנשי המקום, וקושרים אותה בחצר ביתנו כדי לשחטה בעוד כמה ימים. הרי ודאי ישאלונו למעשינו. האם יהא הדבר קל בעינינו ולומר להם כי אנו מייעדים את הפרה לשחיטה ולא כילה? הרי ודאי שעובדי האלילים שבמקום יפגעו בנו ואולי אף יהרגונו משום שאנו פוגעים באמונתם המשובשת.

בציווי הזה ה' מצווה אותנו לנקוט במעשה התגרות במצרים עובדי האלילים, לנקר את עיניהם בשחיטת הצאן שהיה מקודש בעיניהם. בהתגרות זו הועבר מסר אמוני לנו ולעובדי האלילים: למרות שאתם מבקשים לשעבדנו, אין אנו משועבדים לכם כי אם לבורא עולם שהוא ברא את השמים והארץ, ולו לבדו יש לעבוד וממנו יש לערוץ. להתגרות זו יש מטרה חשובה נוספת והיא מבחן אמונה לעם ישראל, האם מאמינים אנו בחזון הגאולה? האם מאמינים אנו ביציאה ממצרים ובייעודנו לעם נבחר ומיוחד בעבודת אל-אחד?

גאולה ותקומה

ישנו ויכוח בין הוגי הדעות ביחס לתקומת עמנו בדורות האחרונים. יש שראו את המרד בגטאות

המרכז העולמי
למשפט התורה

בית מדרש לדיני
ממונות

מכון מש"ה
לחקר משנת
הרמב"ם

מכון תורני
לחקר מנהגי
העדות בישראל

שיעורי תורה
תלמוד תורה
וכלל אברכים

שבתות עיון
וירחי כלה

מפעלים לטיפוח
אהבת ישראל
וארצו

קרנות מחקר
עידוד וחסד

ארגון אשת חיל

העלון מוקדש לזכרו של
איש הרוח
תלמיד חכמים ומוקיר רבנו
הרב אבשלום עדן נע"ג
נדבת המשפחה

סוד ההצלחה של הרמב"ם

כידוע, הרמב"ם החל לכתוב את פירושו למשנה בגיל 23 וסיימו לאחר כשבע שנים, וכפי שכתב בסוף פירושו לסדר טהרות: "אני משה בר' מימון הדיין... התחלתי לחבר פירוש זה ואני בן שלש ועשרים שנה והשלמתי אותו במצרים ואני בן שלשים שנה... ברוך ה' הנותן ליצף פח וליאן אוניס עֲצָמָה יִרְבָּה' (ישעיהו מ, כט)". בראש פירושו למשנה, הרמב"ם כתב שיר מיוחד שבו הוא מתאר את ספרו, את השתלשלות התורה שבעל פה, את שאיפתו וערגתו לחכמה, ואת שמחתו בהגיעו אליה. נעתיק את לשון השיר ולאחר מכן נבארו:

"ספר אשר חובר בדין משה / ביאור הלכותיו ודת צדק; דת אשר העתיק זקנינו / בוניו אשר הם חזקו בדין; חבור שפל פח צעיר שנים / משה בנו מימון אשר צעק; אל אל-ל' אשר את נתיבתו / לשום בתורתו לבד חשק; לנפול חבלים לו בחר הבין / לאכל פרי חכמה לבד חק; אז יחזה טוב אל- ואז ישמח / משה ביופי מתנת חלקו".

הרמב"ם פתח את שירו בהצהרה שספרו עוסק בדינים אשר קיבל משה רבנו בסיני. כלומר, הרמב"ם מעיד שהוא לא סטה ולא פנה מדרך האמת ונותר נאמן לאותם הדינים שנמסרו לנו בסיני. הוא ממשיך בתיאור עשייתו ובשימת דגש

כי דתנו היא דת האמת והצדק, **"ביאור הלכותיו ודת צדק"**. בשורות הבאות הרמב"ם מתאר את השתלשלות התורה שבעל פה, וממשיך לבטא את נאמנותו למעתיק המסורה **"דת אשר העתיק זקנינו"** [זקננו]. כלומר, הרמב"ם כאן קושר את עצמו למנציח המרכזי של התורה שבעל פה הוא ר' יהודה הנשיא. בהמשך, הרמב"ם גם רומז על ממשיכי דרכו, האמוראים, שהמשיכו את מפעלו: **"בוניו אשר הם חזקו בדין"**. מכאן ואילך הרמב"ם משתף אותנו בהרהורי **"חבור שפל פח צעיר שנים"** – הרמב"ם מצטנע בכך שחבור זה נכתב בהיותו עול ימים, הוא נוקט בהאנשה כלפי חיבורו, כביכול חיבורו צעיר ושפל כוח כפי שראה הוא את עצמו. **"משה בנו מימון אשר צעק"**, ר' משה בן מימון מגלה לנו שהוא צעק! ומדוע? **"אל אל-ל' אשר את נתיבתו / לשום בתורתו לבד חשק"**. הרמב"ם צעק אל ה' יתברך שידירכו בדרך הישרה, ושיזכרו להפנות את כל כוחות נפשו לידיעת תורת משה. **"לנפול חבלים לו בחר הבין / לאכל פרי חכמה לבד חק"** – הרמב"ם מדמה את בקשת החכמה כטיפוס קשה בהר תלול; והוא, בראשית דרכו, מתבונן למעלה לפסגת ההר, ותוהה היאך יגיע למעלה וימלא את מבוקשו. ותשובתו בתפלה לה': אנה, הפל לי חבלים בהר הבינה והדעת. זכני לעלות

בהם למרומי ההר, לשאוף את אוירו הצלול הזך והנקי, להתענג על הנוף הנפלא שנפרש מתחתיו, ולזכות שְׁמַנַת חלקי תהא מפירות ההר המשובחים והטעמיים.

הרמב"ם מסיים את שירו: **"אז יחזה טוב אל- ואז ישמח / משה ביופי מתנת חלקו"**. הרמב"ם ידע כי כאשר יגיע למרומי ההר הדעת הוא יזכה לידיעת ה', וזו תסב לו שמחה ועונג רוחני אדירים, ויהו אלה מתנת ה' על שאיפתו, צעקתו, והשתדלותו להשגת הדעת והחכמה.

למדנו אפוא, כי כדי לזכות לצדן ולמתקנות החיים עלינו לערוג למרבצי הדעת והתבונה. עלינו לצעוק אל ה' יתעלה שירחיקנו מן השוא והשקר הגואים ברחובותינו, מהתאוות ומהעוונות שהם תוצאתם; שידיכנו בדרך הישרה, שיזכנו לכל מידה טובה ושינחנו לדרך האמת. זאת ועוד למדנו, כדי להגיע להישגים עלינו לטפס מעלה בהתמדה ובנחישות, לא להרפות את אחיזתנו גם בעת סער, ובשוק הגלים לחדש את הטיפוס מעלה מעלה. אל לנו להתרשל או להתחייאש. הרמב"ם כאן מגלה לנו את סוד ההצלחה: שאיפה טהורה, זעקה לה', השתדלות והתמדה. יהי רצון שנזכה להתענג ממימי משנת הרמב"ם הזכים והמפכים, ולהבין ולו במעט את שבילי חשיבתו הסלולים והישרים, "כי ישרים דרכי ה' יצדקים ילכו בם..." (הושע יד,).

אור שנת השבע

אוצר בית דין – חלק א'

בבואנו לדון בנושא אוצר ב"ד, כפי שהוא היום מתנהל, נשאל האם לפי שיטת רבנו הרמב"ם ניתן לאמץ מתכונת של אוצר ב"ד כנהוג היום או שמא אין מקום כלל להנהגה זו.

המושג אוצר ב"ד הוא בהסתמך על התוספתא למסכת שביעית (פ"ח א"ב) וזו לשונה: "בראשונה היו שלוחי ב"ד יושבין על פתחי עיירות, כל מי שמביא פירות בתוך ידו נוטלין אותן ממנו ונותנין לו מהן מזון שלש סעודות, והשאר מכניסין לאוצר שבעיר". דהיינו שלוחי ב"ד בודקין כמה פירות לקח אחד משדה הפקדו ומשאריתם בידו מזון שלוש סעודות לכל בני ביתו ואם נמצא שלקח יותר ממזון שלש סעודות לוקחין ממנו העודף ומכניסין לאוצר, למחסן ביה"ד, ע"מ לחלק את הפירות בערב שבת באופן שווה לכל הצריך ללא תמורה וללא הוצאות תפעול וכו'.

מטרת הבי"ד שלא יאגרו יותר מכדי הדרוש ולא ישאירו לאחרים, ועוד כדי למנוע עוברי עבירה כשיגיע זמן הבעור ולא יבעורו.

המשך התוספתא: "הגיע זמן תאנים, שלוחי ב"ד שוכרין פועלים (עוורין) [אורין] אותן ועושין דבלה וכונסין אותן בחביות, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן ענבים שלוחי ב"ד שוכרין פועלים בוצרין אותן ודורכין אותן בגת, וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן זיתים שלוחי ב"ד שוכרין פועלים ומוסקין אותן ועוטנין אותן בבית הבד וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. ומחלקין מהן ערבי שבתות לכל אחד ואחד לפי ביתו". ללא כל תמורה כספית בחינם. מזון שלוש סעודות לכל אחד. וכך כתב מ"ר בפירושו **"ותוספתא זו כתובה בלשון הקודש ברורה ופשוטה לא בלעגי שפה ולא בלשון אחרת, והיתה מצויה וידועה לפני רבנו כלפנינו. ואע"פ כן התעלם ממנה ולא הזכירה בשום מקום ולא רמזה בשום רמז"**.

וכן כותב הרב"ז ש"הרמב"ם סובר שאינה להלכה. מורי יוסף קאפח ע"ה כתב שב"ד ראו מצאיות מסוימת הנוגדת את קיום מצוות השמיטה ותיקנו תקנה לשעתו לתיקון המעוות אך לא הייתה להם כוונה לקבוע אותה להלכה. מ"ר התנגד לשיטת אוצר בית הדין של ימינו כפי שהוא מתנהל היום. ועל תוספתא זו הוסיף מורי בהערה שם "ונראה

ברור כי פעולת ב"ד לא היתה אלא למנוע אגירה ע"י יחידים למנוע עוברי עבירה, כלומר אוצרי שביעית, ומחלקין אותן כל ערב שבת לכל בני העיר והמחוז, ומספקין מכל מין עד שיכלה האחרון שבו מן השדה ומבערין... וזהו המושג אוצר ב"ד. לא שהיה ב"ד מוכר מאוצרו, ולא לאחר שעת הביעור, כי לדעת רבנו, לא יועילו אוצרות להתיר אחר שעת הביעור". בהמשך הערה חשובה זאת הוסיף "גם ההפקעה ע"י המכירה איני יודע אם יש בה להועיל לדעת רבנו שפסק במהדורה בתרא בפירוש המשנה בכל מקום וגם בחיבורו משנה תורה, אין קניין לגוי להפקיע מן המצוות", עיי"ש.

נשים לב שהתוספתא התייחסה רק לתאנים=דבלות, ענבים=יין, זיתים=שמן, ולא בדלות, יין, שמן - אחסונם הוא לזמן ממושך, לטווח ארוך וחששו חכמים מפני עוברי עבירה שמא לא יבערו בשעה שיגיע זמן הביעור וכל אחד יאחסן בביתו וימשיך לאכול אחר זמן הביעור. יעבור על מצוות ביעור פירות השביעית "כלה לחיה מן השדה כלל לבהמתך מן הבית". חז"ל חששו רבות מעוברי עבירה בשמיטה.

ב. ב"ד מחלק לכל בית אב בשווה מפני שלא כולם בקיאים להכין דבלות, יין ושמן.

ג. זמן בעור תאנים = כסלו. יין = עד ערב פסח. שמן = סיון.

ביה"ד לא שלח שליחים לקטוף פירות אחרים וזאת משום שאינם ברי קיימא כמו דבלות, יין ושמן, ולא חששו שיבואו לידי עבירה – דהיינו שלא יעברו את הפירות בזמן שהרי שאר פירות אינם מחזיקים לטווח ארוך.

מהתוספתא אנו למדים שב"ד חילק חלוקה שיויונית ובחינם, גם לא גבה תשלום החזר הוצאות ולא הוצאות תפעול ואף לא גבה שכר הפועלים השליחים. ולא הפקיע את קדושת הפירות, ולא סחר בהם, ולא מיין את הפירות גם לא בטענה לטובת הביעור. טובת הביעור שיקבלו את הפירות מינימום של מחיר ההוצאות ולא ניפוח ההוצאות יותר משנים עברו, שזה אחד מסימני עשיית סחורה בפירות שביעית, וכן לא חילק במשקל, ולא במניין. ועוד שב"ד שולחים שליחים רק כשהפירות בשלים ומוכנים לקטיפה ולא

קודם. וב"ד מבער פירות כשהגיע זמן הביעור. על השאלה מהיכן ב"ד משלם לפועלים, רבינו כתב בהלי' שקלים פ"ד ה"ה: "בשנת השמיטה שהיא הפקר, שוכרין ב"ד שומרין שישמרו מקצת ספיחים שצמחו כדי שביאום מהם העומר ושתי הלחם שאינם באים אלא מן החדש, ואלו השומרין נוטלין שכרן מתרומת הלשכה". וכן כל פעולות ב"ד מציינים על הקברים, על הכלאים, וכל צרכי הביעור שב"ד דואג שלא יעשו אזרחים שלא כדין. כיום אוצר ב"ד מתנהג שונה לחלוטין מכוונת תקנת הבי"ד של התוספתא:

א. עושים הסכמים מקודם השמיטה ואפילו משנה ששית כדי לזכות ב"חלוקת" הפירות והופכים לזכיינים לשיווק הפירות.

ב. אוצר ב"ד הפך להיות הסוחר הגדול של השמיטה.

ג. מבצעים מיון של הפירות לפי גודל ואיכות וגוברים יותר כסף, והרי זה אותם הוצאות של הקטיף, ההובלה וכו', ואולי כדי למכור לבתי מלון וכי"ב במחיר גבוה.

ד. הצהרת אוצר ב"ד - הצרכן נדרש לשלם פחות על פירות שביעית שהם הפקר בגין שכר טרחה על הוצאות התפעול והפירות בחנם. בפועל הצרכן משלם יותר.

ה. אוצר ב"ד כפי שנהוג היום לא מחייב עצמו בבעור מפני שזכה מן ההפקד וכל עוד הפירות ברשות אוצר ב"ד הם בגדר הפקר. ילמדונו רבותינו היאך זה הפקר אם הם ממינים, אורזים, מאחסנים בבתי קירור וסוגרים על מנעול ובריח. האם זה יקרא הפקר?

ו. מינוי חקלאי כשליח ב"ד דחוק ביותר. כאשר הוא הבעלים הוא דואג למטעים שלו ועושה מלאכות האסורות מדברנן עם הפועלים שלו ועם כלי העבודה והטרקטור וכו', האם באמת הבעלים יתנהג כשכיר ב"ד בתוך השדה שלו (ולו רק משום שטבע האדם לדאוג לשלו)?

ז. עדויות של חקלאים משמיטות קודמות שעשו הסכם עם אוצר ב"ד, הצהירו שהם מרוויחים כסף הרבה יותר משנים רגילות ואומרים הלואי וכל שנה תהא שנת שמיטה, וזה אעפ"י שהפירות הפקר והוא רק שליח.

* המשך בגילון הבא.

זהירות! תקנות חכמים!

הרמב"ם, שהסביר שהוראת חכמים להימנע מאכילה ושתייה של דברים זוגיים נקשרה לסכנה כדי שאנשים יקבלו ויזהרו בה, אולם טעמה האמיתי היה למנוע את אימוץ המנהג שהיה במקדש שבו היו כופלים אמירות. חיזוק לטעמה האמיתי של תקנת מים אחרונים מצא הראב"ם בצורך לעשותם בסמיכות לברכת המזון ללא הפסק ובדמיון שיש בה לדין של מזוהם שפסול לעבודת המקדש (המספיק לעובדי ה', עמ' 222-223). גם הראב"ד ציין בהלכות ברכות, שישנה הבנה דומה בכתבי הגאונים שלפיה עיקר תקנת הנטילה נתקנה לשם הכנה לברכה. המסקנה שיש ללמוד מדוגמאות אלו היא, כמה זהירות יש לנהוג בדברי חכמים, בעיקר משום שדבריהם מיוסדים על כמה טעמים שחלקם נסתרים, ולכן כל מי שיתייחס אליהם בקלות ראש הרי הוא מפסיד בברית שרצו חכמינו לתת לנו, ואינו מודע כלל לחוכמה הגדולה הטמונה בהם עבורו. אמרו חכמים (גיטין נז,א; עירובין כא,ב): "כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת", והרמב"ם בהקדמת פירושו למשנה כתב על כך, שאין צוואה רותחת חמורה מן הסכלות שגרמה לו להלעיג, ולכן לא תמצא לעולם מי שמרחיק דבריהם אלא אדם רודף התאוות מעזיף החושניות שלא הוטרף לבו בשום אור בהיר. יהי רצון שנדע להיזהר בצוואותיהם ונמצא את המוסתר בהם עבורנו.

השולחן ערוך שעכשיו אין נחשים מצויים בינינו ומותר (יו"ד קטז,א), מכיוון שהקלה זו מתבססת רק על הטעם המפורסם של תקנת חז"ל - חשש מארס הנחשים שאינו שייך במקומותינו, אבל אם ישנם טעמים אחרים לתקנה זו יתכן שיש ענין להמשיך ולהקפיד שלא לשנות ממשיקים שהתגלו. דבר דומה אנחנו מוצאים בהלכה המחייבת ליטול מים אחרונים לאחר הסעודה ולכאורה טעמה של התקנה ידוע: "...שמא יש בו מלח סדומית או מלח שטבעו כטבע מלח סדומית ויעביר על עינו ויסמא", והחמירו חכמים בתקנה זו לעיתים יותר מאשר בנטילה שלפני הסעודה (הל' ברכות ו,ג). בשו"ע (או"ח קפא,ג) נזכר שיש שאינם נוטלים מים אחרונים מפני שאין מלח סדומית מצוי בינינו (משנ"ב), ובכל זאת דעת הגר"א והמקובלים שיש להיזהר בנטילה זו. כיום נמצאים בידינו קטעים מספרו של ר' אברהם בן הרמב"ם וממנו אנו למדים שלדעתו גם בתקנה זו הטעם של מלח סדומית היה רק הטעם שפרסמו חכמים לעם כדי שיקפידו על תקנה זו. אולם הטעם העיקרי לתקנה היה שדמיון לנטילת ידים שלפני התפילה (לדעת הרמב"ם היא מעכבת בכל התפילות וטעונה ברכה. ראה הלכות תפילה ד,א-ד; הלכות ברכות ו,ב). מים אחרונים הם הכנה לברכת המזון שהיא מעין תפילה קטנה שחובתה כבר מן התורה. רעיון דומה הראב"ם מביא בשם אביו

פעמים רבות נשמעות תלונות על תקנות חכמים, שנראות כמורבות יותר מאיסוריה של התורה, ולעיתים הן נראות כלא מתאימות לימינו ואולי אף פוגעות ביעדים שאותם התורה מבקשת להשיג. אולם בחינה מדוקדקת מלמדת שיש בתקנות אלו הרבה חשיבה ותכנון, הרבה חוכמה ועושר של נסיון חיים מדורות רבים. חכמינו היו ערים לקיומם של אנשים שמתקשים לקבל את קביעותיהם, במיוחד כאשר הן מגבילות יותר ממה שקבעה ההלכה המקורית של התורה. ולכן נהגו בארץ ישראל, כשגזרו דבר-מה על הצבור לא היו מגלים את טעם הגזירה במשך שנה שלמה, ורק לאחר השנה הראשונה היו מגלים את טעם גזירתם (עבודה זרה לה,א). מקור הטעות בגישה לדברי חכמים היא העמדתם לשפיטה פטטית שבוחנת רק את הטעם שנאמר במפורש לקביעותיהם. אולם בכמה ספרים הובאה דעתו של הגר"א (פאת השולחן ב, משך חכמה פטטית שבוחנת רק את תקנות חז"ל ישנם מספר טעמים ודבריהם לא נקבעו רק לפי הטעם שנכתב במפורש (הרח"ב בכך הרב יחזקאל יעקבסון, המעין מז,א). לפיכך נמנע הגר"א מלהקל בכמה תקנות שפוסקים אחרים הציעו להקל בהן. לדוגמה, הוא לא הסכים להקל במשיקים שהתגלו (= שהושארו גלויים) למרות דברי

אור ההלכה?

מתוך שו"ת באתר "מורשת" www.moreshet.co.il ואתר "נצח ישראל" www.net-sah.org

שעם שיחמץ הרי הכבית שאור ואין משתמשין בהן בפסח. 1. לוי הבנתי, הרמב"ם כותב כך מהטעם שכבוש כמבושל וסתם ככה יהיה מותר להכשיר לוי שלש בו חמץ בצון. ניסיתי לבדוק במפרשים, ולא מצאתי מה כוונת הרמב"ם. יורה לי הרב מה כוונת הרמב"ם בזה? 2. כלי שבלוע בחמץ, האם אסור להשהותו בפסח? ואם לא, מה יעשה בזה האם נכון למכור החמץ הבלוע בכלי לגוי או שסומכים על הביטול? 3. האם בחיטוי לעולם לא התנדנדו בתפילה? 4. האם היו מקומות בחיטוי שכן התנדנדו בתפילה? 5. האם הרמב"ם מזכיר דין זה האחרון לאיסור או להיתר? 6. אם קשה לי מאד לא להתנדנד, האם אני נקרא עבריין או חוטא אם אני מתנדנד? ת: 1. העריכות האסורות הן מחסר, אבל עריבות ממתכת ניתנות להכשרה ע"י הגעלה או לביבון קל. 2. כל כלי מתכות הבלועים בחמץ, אם זקוק להם בפסח, יכשירם לפני פסח או בליבון או בהגעלה, הכל לפי הראוי לו. 3. לפי מה שראוי להכשרה, חרס, חרסיה וכו"ב, או כל מתכות שאינו חפץ בהם בפסח, ינקם היטב ויגנזם עד אחרי הפסח. 4. לפי הידוע לי, לא התנדנדו בשעת התפילות כלל. ועדיין ניתן לראות את הזקנים מכל המחוזות, שאינם מתנדנדים. 5. לא הזכיר. 6. לפי מנהגו אין להתנדנד. כי אנו צריכים לעמוד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה באותו כבוד לפחות, ככבוד מלך בשר ודם, שעומדים לפניו ביראת כבוד בלי לנוע. ש: האם מותר לאישה לקצר שיער פוני שנקנס לעיניים בחול המועד פסח או/ובימי ספירת העומר? ת: מותר. ש: האם קיימת חובה לבדוק את האורז לפסח לפני החג? והאם ניתן לבצע את הבדיקה לפני השימוש בחוה"מ? ת: מבחינה עקרונית ניתן לבצע את בדיקת האורז בחוה"מ. מבחינה מעשית רצוי לפני החג.

6. בדיון נותן טעם לפגם שאסור לפי הרמב"ם האם גם בזה נהגו? 7. הרב, שמעתי רבנים מעדתנו שאמרו שלא ניתן עד בלתי אפשרי במציאות חיינו בישראל להקפיד על חזרו וניעור ביבש ולכן אפשר להקל כהשו"ע. האם הרב מכיר? מה דעת הרב בזה? ת: לפי רבינו, כזית חמץ בכדי אכילת פרס (שלוש ביצים) של היתר. תערוכות זו אסורה באכילה והאכילה חייב מלקות, לא כרת. וכן אסור לקיימה בפסח, והמקיימה עובר על בל יראה ובל ימצא. אולם אם החמץ היה פחות מ 10% בהיתר, שזהו השיעור של פחות מכזית בכדי אכילת פרס, איסור אכילת אותה תערוכות הוא רק מדברנן. ומותר לקיימה ולגנוזה עד אחרי הפסח. לפי מרן, למרות שפחות מכזית בכדי אכילת פרס אסורה באכילה מדברנן, היא אסורה בל יראה מדאורייתא, אתמהא. לגבי חוזר וניעור אפשר להקפיד על כך, ע"י שנצרוך כשרויות מהדרין מסוימות. ש: במשפחתי מוכרים חמץ גמור לגוי לפסח כגון ביסקוויטים, פסטות ופתיתים, ורציתי לדעת האם הדבר מותר ואפשר לסמוך על זה ולאכול לאחר מכן או שהמכירה תקפה רק לתערוכות חמץ? ת: אם אדם מוכר חמץ גמור לגוי בלי שום תנאי, הגוי נוטל החמץ לרשותו ולשימוש, ולאחר הפסח פונה היהודי אל הגוי בבקשה שאם נשאר לו החמץ, או חלקו, האם הוא מוכן למכור לו - דבר זה מותר. אבל הבעה קיימת כשמוכרים לגוי רק מכירה פורמאלית, החמץ אצל היהודי, והגוי לא יודע מי המוכר, מה הוא מוכר, היכן המוצר הנמכר, נגישות המוצר הנמכר. ולכן אנו ממליצים לדבוק במנהג אבותינו, שחמץ גמור ותערוכות חמץ שיש בה לערב מ 10% חמץ - לבער ע"י אכילה ושתייה עד ערב פסח, ותערוכות חמץ שאין בה 10% חמץ - לגנוז עד אחרי הפסח. ש: הייתי בשיעור בהלכות פסח והסבירו שאין להכשיר כלי שלש בו חמץ מהסיבה שהרמב"ם כתב בהלכות חמץ ומצה פרק ההלכה כא: "וכן עריבות שלשין בהן החמץ ומניחין אותן

ש: שאלתי היא הלכתי גרידא לפי דעת הרמב"ם, ולא האם כדאי או לא, וכן לא אם זה להמדין או לא וכד'. כפי דעת הרמב"ם שלעניות דעתי לא חילק בהלכותיו אם מותר מסויים זה להמדין או כשרק בדיעבד, אלא פסק האם כשר או לא? מוצר של מחר ששוקלד כשר לפסח מטעם רבנות מסויים, אלא שעל האריזה כתוב "עלול להכיל חיטה". בבירור עם משגיח הכשרות נמסר שהמוצר אכן כשר לפסח, אלא שמטעמי חוק, חובה עליהם לכתוב זאת, מפני שהקו הזה מייצר במשך השנה מוצרי חמץ וכדי להזהיר אנשים שרגישים לגלוטין ושמא יש חשש רחוק ביותר שיהיה איזה שהוא פירור קטן ביותר שהתערבב בעשרות טונות של שוקולד, יש חובה לרשום את ההערה הל"ל. ושאלתי: האם מוצר זה יקבל את הכשר של הרמב"ם או שמא לא? ת: אחרי מעשה, ואחרי הפסח, ומאחר ומדובר בחשש תערוכות חמץ - מותר. לכתחילה, לפני פסח, היינו מבררים שם המוצר והמייצר, ומבררים אם יש בו כזית בכדי אכילת פרס - היינו אוסרים גניזתו, ומחייבים ביעורו. ואם לא - היינו מתירים גניזתו. עתה, לאור דבריו הנ"ל, נראה הדין כדלעיל. ש: השואל סיפר שהמשגיח כשרות אמר שזה כשר לפסח, אלא שיש חשש רחוק ביותר. הרי על כל סוגי המצות שאנו אוכלים בפסח יש חשש לחמץ מהאפיה הקודמת שזו לא ניקו את המכונות במאה אחוז, אז נגנוז את המצות ולא נאכל מהם עד לאחר פסח? אז מה הבעיה דווקא בשוקולד הזה לאכול אותו בפסח? ת: אין הנידון דומה. ואין לחשוש על מצות כשרות שמא אינן כשרות, כי אחזקי איסורא לא מחזקינן. ש: 1. מה מקור המנהג לגנוז חמץ? 2. מה מקור מה שהרב אומר ש-10 אחוז חמץ אפשר לגנוז ויותר לא האם זה סביר? או שזוהי דעת הרמב"ם? 3. האם תערוכות חמץ מותר להשהות? מה נקרא תערוכות שמונת להשהות. 4. אם חמץ לפי הרמב"ם חוזר וניעור ואפילו במשהוא אז אין אפשר לגנוז? 5. האם בדיון חוזר וניעור נהגו כל תימן או שרק רמב"ם מיסטים? ואין נהגו השאמי?

תנחומינו למשפחת כהן היקרה על פטירת אבי המשפחה, מארי סאלם כהן ע"ה.

מארי סאלם ע"ה היה משיירי כנסת הגדולה של חכמי תימן, שעלו לארץ הקודש, שזכו להמשיך להגות בתורה, וללמד תורה, לפי מורשת אבותינו, ומעל לכל, בענוה ובפשטות, מבלי לקבל פרס, והכל לשם שמים. אכן משפחה יקרה, התייתמתם מאביכם הצדיק ז"ל, וכן כל הקהילה הקדושה, יהודי תימן בארץ, התייתמו בהסתלקותו. חבל חבל על דאבדין ולא משתכחין!

המומים וכאובים בהילקח עליו חבר בית מדרשו, איש תם ויקר, ירא אלוקים וסר מרע, איש מכותר במידות טובות, מוקיר רבנן ומרבה מאוד מאוד בגמילות חסדים, בעל לב טוב, אב אוהב ובעל מסור, ר' נסים ב"ר שלום חבשוש ע"ה ומשתתפים באבלו של ידידנו, איש רב פעלים, ר' ערן חבשוש הי"ו חבר הנהלת מכון משי"ה, ושאר האבלים. חבל חבל על דאבדין ולא משתכחין!

כוס של ברכות
לידידנו חבר העמותה
ר' שריה כברה ורעייתו עופרה
מב"ת
לרגל הולדת הנכד
ולחורים היקרים
ר' יוחנן ואביה בסייל הי"ו
יהי רצון שיזכו לגדלו לתורה לחופה
ומעשים טובים.

מ"ר הגאון רבי יוסף קאפח זצ"ל

והרמב"ם אף מוסיף כי גם טעם אסור שבירת העצם לשם המהירות, לבל נתעכב בשבירתו וחסוט אחר מעט המוח האצור בתוכו. בסכום: נסתיימו זה עתה ימי החורף, ונכנסים אנו לימי הקיץ הארוכים, כשש עשרה שעות ביום, ורוב רובם של בני אדם עובדים שמונה שעות "אז" תצליח את דרכך, מדוע איפוא לא ננצל גם "אז" תשכיל, נשקיע נא גם שמונה שעות בתורה ודברי חכמה, נדאג נא גם לשלמותינו הדתית והאנושית, נקבע נא עתים לתורה, נלמד בהם בהבנה ובתבונה, נטהר נא מחשובותינו מזוהמת הגוים אם דבקה בנו בגלויות השונות, נטהר נא מעשינו אף בדברים שבין אדם לחברו, ואם לא לאהבה הרי לפחות לא להרע ולא להשחית, ואף לא למטרות "נעלות" לפי דמיונינו, כמאמר הכתוב: "לא ירעו ולא ישחיתו..." כי מלאה דעה... כמים לים מכסים" (ישעיה י"א ט').

* פורסם לראשונה בידיעון המחלקה ליוצאי תימן, גיליון מס' 6.

מצירופי רגעים שעות וימים, ובה במדה שהרגע, השעה והיום מושקעים בעבודת הגוף, כך גם חסרם ונגרעים מחרות הנפש ומן העמל לחרותה ולשלמותה. וכבר רמז לנו הרמב"ם בספרו המורה (ח"ג פמ"ו) שאחד מטעמי אכילת הפסח צלי ואכילת הלחם מצה היא ההחשה והמהירות, לבל נאבד את הזמן היקר לנו - "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה" - בהכנת מטעמים שונים להנאה רגעית של הגוף, ולא זאת אף זאת, אבוד זמן בהכנת מטעמים גורר אבוד זמן באכילתו, ובנוהג שבעולם מלווים מטעמים אלא בשתיית יין, כורח נרדף לשתיית היין היא השנייה, הוי אומר למען הנאה רגעית חולפת, אדם מאבד שעות מרובות של זמן יקר מחייו, זמן שהיה מיועד לרכישת משהו מדברי תורה וחכמה שיש בהם לעלות את האדם ולהוסיף בשלמותו הרוחנית. וכך גם אכילת לחמינו מצה לבל נאבד את עתותינו בצפייה להתחמצותו.

לק"י כ"ט אדר ב' תשכ"ז. ער"ה למלכים ולרגלים נמצאים אנו בארבע אמות האחרונות של צעידתנו לקראת חגיגת הלאומי חג חירותינו ושחרורינו משעבוד מצרים, סוף וקץ לכל צרותינו, תחלה וראש לפדות נפשינו, כי מיד עם שחרור הגופות משעבוד מצרים כבר מתחילים אנו להתכונן לפדות הנפש ולשחרורה מטומאת המחשבות המזוהמות אשר כלטנו בשבתנו במצרים, וכבר בששה עשר בניסן מתחילים אנו למנות השבועות והימים ולצפות ברגעים ליום מתן תורתנו. וכך לדורות, פדות הנפש וטיהורה מתחיל רק לאחר שחרור הגוף מלהיות עבד לו עצמו, מן השקיעה המופרזת בתאוות ובתאוותנות, ותהא זו אפילו ההכרחית כמאכל ומשתה, וכל שכן הדמיונות כשקיעה ברכישת מותרות ללא סוף וללא תכלית, לא תשבע עין לראות, אשר אינן אלא שעבוד והתמכרות מוחלטת לגוף עצמו. כי זאת לדעת, ימי האדם מורכבים

לנו אל יוסף, אשר יאמר לכם תעשו

ספר זכרון לרב אבשלום עדן זצ"ל

בספר זה מובאים דברים שמסר הרב בחייו, דברים שנאמרו עליו לאחר מותו, וכן אסופת מאמרים לכבודו מפרי עטם של מוקירי זכרו

לפרטים ורכישה 03-9380490

היות ושמעתי מצד אחד (אשכנז) איסור גמור ומוחלט ומצד שני (עדת התימנים) שמעתי היתר גמור. כיצד המנהג?

חנניה שלומי

[תשובה]
ב"ה

איני יודע ממי שמעת שהתימנים נוהגים היתר, והדבר ברור שאסור, וכך היינו נוהגים בתימן, ולא ראינו מי שהיקל בדבר. וכך אנו נוהגים כאן. ורק שמועה היא מספרים כי מרי סלימאן אלקאפח חשב להתיר וחלקו עליו כל בני דורו. ובכן ברור הדבר כי עדת התימנים אוסרים.

יוסף קאפח

בס"ד יום שישי יא' סיון פרשת נשא תשל"א

לכ' הרב יוסף קאפח רב נכבד

האם ביום טוב הותר אך ורק אוכל נפש, בהיתר להשתמש באש הוא מקובל והוא אך ורק מאש מצויה.

שאלתי היא: שפשוף גפרור ע"י צדדי הבית בו הוא נתון מותר ביום טוב או אסור? האם הגפרור הוא אש מצויה או לא?

הליכות עם ישראל עמותת בית כנסת "אבי דוד"

הרינו שמחים להזמין את הציבור הרחב ליום עיון

הקבלת פני הרב

בבית מדרשו של מ"ר הגר"י קאפח זצ"ל

בית הכנסת "אבי דוד", רחוב אבן ספיר 5, ירושלים שיתקיים אי"ה ביום שני ב' חול המועד פסח י"ז בניסן התשע"ה (06.04.15)

החל מהשעה 17:00 בהשתתפות מורנו ורבונו

הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

רב העיר קרית אונו, חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל ויו"ר "הליכות עם ישראל" ומרצים נוספים

הציבור מוזמן & עזרת נשים פתוחה & כיבוד קל

אור הליכות הליכות עם ישראל

עמותת להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קריית אונו ת.ד. 211, 55100 חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמדי, אביעד רצהבי, ישראל ורב, שמואל חמדי, אריאל פרחי.

טל': 03-5340819 פקס: 03-5343658

דוא"ל: orhalichot@gmail.com

מספר המערכת של העלון בספרייה הלאומית: 2789255 כתובת לתרומות להמשך הפצת העלון: ת.ד. 5042 נתניה

תזכו לשנים רבות ומועדים טובים

הליכות עם ישראל

עמותת להפצת ערכי היהדות הנאמנה | הסדרה העליונה להפצת התורה

"חייב אדם להקביל פני רבו ברגל" (ראש השנה ס"ז ע"ב)

הרינו שמחים להזמין את הציבור הרחב לקיים מצוות

הקבלת פני הרב למורנו ורבנו

הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

רב העיר קרית אונו, חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל ויו"ר "הליכות עם ישראל"

שתתקיים אי"ה ביום רביעי ד' חול המועד, י"ט בניסן תשע"ה (8.4.2015) בבית "הליכות עם ישראל" רח' גמלא 2, קרית אונו (מול הבקום)

בתכנית:

16:00 - התכנסות וסיוור בבנין

17:00 - שיעור גמרא - חנוכה בית ראשון

מועד קטן (דף ח:ב,ט:ב)

תפילת מנחה

שאלות ותשובות

תפילת ערבית

תזכו לשנים רבות ומועדים טובים!

העיון מתבסס להבין שאלות

תינתן עדיפות לענייני הענין

מנחה: הרב אדיר דחוח הלוי מ"י

* חניה מסודרת בבנין א' מול הבקום

הציבור מוזמן * מקומות נפרדים לנשים! * כיבוד קל

עֲטַרְת זָקֵנִים - בְּנֵי בָנִים, וְתַפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם

ברכות

לסבא רבא

מ"ר הרה"ג רצון ערוסי

הלוי ונו"ב הרבנית שרה

מנב"ת

ולרבי יוסף שאלתיאל

הלוי ונו"ב שלומית

מנב"ת

ולסבים

הרב חיים שאלתיאל הלוי

רב מלון דן י-ם

ונו"ב סגלית חמדה מנב"ת

ורבי יהודה ב"ר משה בדיחי

ונו"ב נעמי מנב"ת

בהולדת הנכד והנין

נועם משה נ"י

בן לר' ישי בדיחי ונו"ב

יפעת מנב"ת

יתן ה' שתגדלו בנכם בדרך

תורת משה וינחילה לרבים

בדרכי נועם

לתפארת דרך ומורשת

אבותיו ותראו בכל יוצ"ח זרע

ישרים מבורך.